

Een docent vertelde over een lesbeoordeling die hij onlangs kreeg van zijn leidinggevende. Alles was in orde, maar hij was zijn les niet begonnen met een leerdoel. In de nabespreking van het lesbezoek met zijn leerlingen vertelden zij hem *“maar uw leerdoel is ons aan het einde van de les altijd helemaal duidelijk”*. Dat een les altijd een helder leerdoel moet hebben, wordt vaak geïnterpreteerd als ‘elke les moet beginnen met een leerdoel’. Hoe kan dit ook anders?

Natuurlijk is het goed als leerlingen weten waarover ze gaan leren en wat het doel is van de les. Toch zijn er een aantal redenen waarom je beter niet elke les kunt starten met het benoemen van het leerdoel (William & Leahy, 2018):

- Je weet nooit hoe de les zal verlopen en of het doel ook daadwerkelijk behaald wordt. Zo kan het zijn dat je de voorkennis verkeerd hebt ingeschat en (een deel van) de vorige les nog eens moet herhalen.
- Een in potentie uitdagende opdracht kan met het geven van een leerdoel veranderen in een saaie opdracht. Zo kan een leerling de wet van vraag en aanbod al kennen. Op het moment dat de docent het leerdoel toont aan het begin van de les, zal deze leerling zich realiseren dat er voor hem/haar deze les weinig nieuws te leren valt.

- Elke les beginnen met een leerdoel is daarnaast ook weinig motiverend. Je kunt leerlingen uitdagen met complexe vraagstukken. Van een goed geformuleerd leerdoel wordt zelden iemand enthousiast. De vraag ‘moet ik als hoofd inkoop van Albert Heijn meer of minder avocado’s inkopen’, waarbij je als leerling informatie aangereikt krijgt over een afnemende vraag naar avocado’s (zie voorbeeld hieronder) en op die manier tot een conclusie komt, is uitdagender dan het achterliggende leerdoel.

**Albert Heijn vraagt zich af;
meer of minder avocado's inkopen?**

Waarom we in tien jaar tijd vier keer zoveel avocado's zijn gaan eten

'De avocado heeft een heel hoog eyecandygehalte'

Nederland is na de VS de grootste avocado-importeur ter wereld. Het gros gaat door naar andere landen, maar Nederlanders eten zelf ook vier keer meer avocado's dan in 2008: 39 miljoen. Drie redenen waarom we zoveel avocado's eten.

- Een andere valkuil is dat je met het benoemen van het leerdoel het antwoord kunt weggeven op de opdracht van die les. *“Na deze les kun je de abc-formule gebruiken om een kwadratische vergelijking op te lossen”*. Met dit leerdoel is de volgende vraag wel erg eenvoudig op te lossen. *“Gegeven is de vergelijking: $6x^2 + 14x + 8 = 0$. Welke oplosmethode gebruik je?”*

Prime-time

De lesstart is een cruciaal moment in de les, omdat leerlingen dan het meest alert zijn. Dit moment noemt David Sousa (2012) daarom 'prime-time'. Leerlingen moeten aangezet worden tot denken, werken en leren. De nieuwsgierigheid prikkelen is hierbij een voorwaarde. We moeten deze 'prime-time' daarom gebruiken om voorkennis op te halen, de attitude van nieuwsgierigheid en belangstelling te ontlokken en gericht te zijn op het doel van de les (ook al heb je dat doel nog niet genoemd) (van Werkhoven, van Dijk 2018).

Pith and rigour

Een mogelijkheid hiervoor is om aan het begin van de les (of lessenreeks) een vraag te formuleren die op het einde beantwoord wordt. Deze vraag moet vanuit het vak geproblematiseerd (rigour) en voor de leerlingen uitdagend geformuleerd (pith) zijn (Taylor, 2011). Zo kun je het leerdoel *'Ik kan de oplosbaarheid in water van verschillende stoffen bepalen'* ook veranderen in de volgende vraag: *"je bent een laborant op een forensisch onderzoekslaboratorium. Jij moet bepalen wat het witte poeder is dat is aangetroffen in de koffer van een reiziger."*

Andere manieren om een les met pith en rigour te beginnen zijn een [pakkende foto](#) of filmpje, een [prikkelende stelling](#) of een krantenbericht.

Een leerdoel kan ook verpakt worden in een speldoel. Zo is het doel van het spel Terra Nova om te

overleven op een eiland, maar is het leerdoel gericht op duurzaamheid. Johannes Visser schreef hier voor de Correspondent een mooi [artikel](#) over.

Aandachtspunten

In tegenstelling tot een goed geformuleerd leerdoel moet een vraag met pith and rigour altijd (een vakspecifieke) context hebben.

Vraag met pith and rigour	Algemeen leerdoel	Context	Mogelijk nieuwe context
Wat mag ik meenemen in mijn koffer als ik ga vliegen naar de VS?	Kan relevante informatie vinden en begrijpen in brochures en korte officiële documenten.	Reis naar de VS.	Voorwaarden van een online bestelling via Ali Express.
Waarom kunnen wij geen gras eten (en koeien wel)?	Verschillen en overeenkomsten herkennen tussen organen en orgaanstelsels van de mens en van verschillende diersoorten.	Vertering van gras.	Ademhaling bij vissen.

Het is belangrijk om bij het bespreken van de opdracht terug te komen op het algemene leerdoel. Wat is het abstracte idee achter de concrete opdracht? Welke vakspecifieke begrippen, theorieën of modellen heb je deze les gebruikt of nodig gehad? *“Maar als onze leerlingen alleen maar kunnen reproduceren wat zij hebben geleerd, kunnen zij niet echt veel, want die precieze omstandigheden zullen zich waarschijnlijk nooit meer voordoen. Het geleerde is pas nuttig als het toegepast kan worden buiten de context van het leerproces”* (Wiliam, 2018). Nog beter is het daarom om het leerdoel in verschillende contexten aan te bieden. Op die manier passen leerlingen hun kennis en vaardigheden van het algemene leerdoel toe op een nieuwe context.

Heb je zelf nog andere tips of ervaringen hoe je een leerdoel duidelijk kunt maken aan leerlingen, zonder deze aan het begin van de les te expliciteren? Laat het ons weten in de reacties!

Literatuur

Taylor, L. 2011. *Key concepts in de aardrijkskundeles*. Geografie, 20 (6): 54-57.

van Werkhoven, W & K. van Dijck (2018). Een goede les: leren met meer effect. Bussum, Nederland: Uitgeverij Coutinho.

Wiliam, D. & S. Leahy (2018). *Formatieve assessment: integreren in de praktijk*. Rotterdam, Nederland: Bazalt.